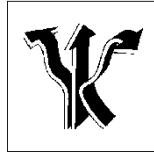

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
“ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

МАУП

**МЕТОДЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

«МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2018

Підготовлено доцентом кафедри психології *Т. М. Вакуліч*

Затверджено на засіданні кафедри психології (протокол № 8 від 17.03.17)

Схвалено Вченою радою Інституту соціальних наук і самоврядування Г. А. Алієва
(протокол № 9 від 27.04.17)

Вакуліч Т. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів дисципліни «Медико-соціальні основи здоров'я» (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 13 с.

Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи для вивчення дисципліни «Медико-соціальні основи здоров'я», вказівки до виконання контрольного завдання, варіанти контрольних завдань, питання для самоконтролю, а також список основної літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП),
2018

© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів з курсу «Медико-соціальні основи здоров'я», складені відповідно до програми вивчення дисципліни, які передбачають підготовку відповідей на контрольні питання та завдання, а також розв'язання проблемних ситуацій та творчих завдань.

Основна мета курсу – ознайомити студентів із сучасними теоретичними положеннями та практичними програмами в галузі валеології, соціальної медицини та гігієни, соціально гігієнічними проблемами порушень здоров'я, системою управління охороною здоров'я, основними напрямками організації медичної допомоги населенню.

З метою поглиблення, закріплення знань, перевірки якості їх засвоєння до програми включені варіанти контрольних завдань, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: зміст і структуру медико-соціального здоров'я;

уміти: діагностувати медико-соціальне здоров'я, аналізувати його з позицій соціальної медицини.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«Медико-соціальні основи здоров'я»

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль I. Основні поняття та категорії соціальної медицини й медико-соціальних основ здоров'я	
1	Медико-соціальна робота: предмет, загальні принципи
2	Соціальні проблеми здоров'я в загальній декларації прав людини. Здоров'я для всіх у XXI ст. – політика ВООЗ
3	Соціальна медицина й соціальна гігієна в XX ст.
Змістовий модуль II. Медико-соціальні проблеми порушення здоров'я	
4	Проблеми суспільного здоров'я в альтернативній медицині
5	Психічне та психосоматичне здоров'я населення
6	Проблеми залежностей в сучасному суспільстві
Змістовий модуль III. Соціальні детермінанти здоров'я	
7	Професія, праця та здоров'я
8	Родина, її роль у вирішенні медико-соціальних проблем здоров'я
Разом годин: 90	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни

«МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Змістовий модуль I. Основні поняття та категорії соціальної медицини й медико-соціальних основ здоров'я

Тема 1. Медико-соціальна робота: предмет, загальні принципи

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на поняття «хвороби» в науковій літературі. У процесі вивчення рекомендованої літератури важливо проаналізувати співвідношення понять: «здоров'я», «атмосфера», «медико-соціальна робота», «соціальні факторів», «родинний стан», «соціальна медицина», «життєві цінності», «зайнятість». Схарактеризувати форми медико соціальної роботи у Великобританії, США, Німеччині. Особливу увагу звернути поняття медико соціальної роботи, основні її аспекти у вітчизняному й зарубіжному досвіді.

Словникова робота: здоров'я, хвороба, валеологія, вітальні (біологічні), соціальні, ідеальні потреби, охорона здоров'я, заклади охорони здоров'я, медико-санітарна допомога, типи медико-соціальної роботи, первинна і вторинна профілактика, Солернський кодекс здоров'я.

Контрольні питання та завдання

1. Дайте визначення поняття «здоров'я».
2. Схарактеризуйте співвідношення понять: «охорона здоров'я», «зклади охорони здоров'я», «медико-санітарна допомога».
3. Визначення поняття медико-соціальної роботи, основні її аспекти у вітчизняному й зарубіжному досвіді.
4. Значення моральної чистоти для здоров'я в уявленнях стародавніх медиків; місце в соціальній медицині таких соціальних факторів, як зайнятість, освіта, доходи, життєві цінності, родинний стан, особистісні погляди.
5. Схарактеризуйте розбіжності між традиційною та соціальною медициною.

Творчі завдання

1. У зошитах для самостійної роботи розкрийте сутність феномену «Медико-соціальна робота».
2. Вставте пропущене слово та закінчить визначення: «Охорона здоров'я — це система заходів, спрямованих на _____ і розвиток фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя»
  - а) забезпечення;
  - б) створення;

в) діагностику.

Література [1; 3–6; 8–11; 15–19; 23–25;30]

Тема 2. Соціальні проблеми здоров'я в загальній декларації прав людини. Здоров'я для всіх у XXI ст. – політика ВООЗ

Методичні вказівки: у процесі самостійного вирішення завдань з даної теми, студентам необхідно звернути увагу на міжнародні документи, що декларують права людини на здоров'я; сновні положення Всесвітньої декларації з охорони здоров'я 1998 р.; проблеми здоров'я в Загальній декларації прав людини: право на життя, захист родини, право на соціальне забезпечення, право на відпочинок, право на працю, право на життєвий рівень, право на однаковий соціальний захист дітей, які народилися в шлюбі й поза ним. Ретельного аналізу та вивчення потребують основні відмінності політики ВООЗ на початку XXI ст.; зв'язок бідності, безробіття й здоров'я; формування європейської політики ВООЗ «Здоров'я для всіх»: справедливість у питаннях охорони здоров'я; якість життя та здоров'я; кращі можливості для інвалідів; запобігання поширенню хронічних хвороб; збереження здоров'я у старості; здоров'я дітей і молоді; здоров'я жінок.

Словникова робота: законодавство, охорона з здоров'я, ВООЗ, безробіття, здоров'я, право.

Контрольні питання та завдання

1. Які міжнародні документи, що декларують права людини на здоров'я; основні положення Всесвітньої декларації з охорони здоров'я 1998 р.; проблеми здоров'я в Загальній декларації прав людини: право на життя, захист родини, право на соціальне забезпечення, право на відпочинок, право на працю, право на життєвий рівень, право на однаковий соціальний захист дітей, які народилися в шлюбі й поза ним?
2. Схарактеризуйте основні відмінності політики ВООЗ на початку XXI ст. та зв'язок бідності, безробіття й здоров'я.; суспільна охорона здоров'я та її місце в новій політиці ВООЗ?
3. Схарактеризуйте Формування європейської політики ВООЗ «Здоров'я для всіх»: справедливість у питаннях охорони здоров'я; якість життя та здоров'я; кращі можливості для інвалідів; запобігання поширенню хронічних хвороб; збереження здоров'я у старості; здоров'я дітей і молоді; здоров'я жінок?

Творчі завдання

1. Проведіть спостереження за стратегіями досягнення цілей: спосіб життя; здорове довкілля; медико-санітарна допомога. Стратегії розвитку з метою досягнення здоров'я для всіх (наука, інформація, людські ресурси, партнерство, етика тощо).
2. Вставте пропущене слово та закінчить речення: «Права людини — це _____ природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві.
а) комплекс;

- б) заходи;
- в) діяльність.

Література [1; 4; 6; 8–10; 14; 18; 23; 24; 29]

Тема 3. Соціальна медицина й соціальна гігієна в ХХ ст.

Поняття про соціальну гігієну. Н. А. Семашко, його погляди на здоров'я та внесок у розвиток соціальної гігієни і радянської охорони здоров'я. Психіатр П. Б. Ганнушкін, його погляди на соціальну роль психіатрії. Перші інститути соціальної медицини в Західній Європі та США, причини, що зумовили їх створення і призначення. Поняття епідеміології, її значення для соціальної медицини. Нещасні випадки, травми й здоров'я. Виробничий і автодорожний травматизм. Соціальні наслідки травм. Частота дорожнього травматизму в Західній і Східній Європі. Засоби зниження травматизму на дорогах. Економічні втрати від транспортного травматизму. Завдання ВООЗ щодо зниження травматизму, профілактики ДТП. Медико соціальні проблеми здоров'я й біоетика. Поняття про трансплантацію, імплантації, етичний бік трансплантології. Трансплантологія і ставлення до життя. Світогляд А. Швейцера. Зміст поняття “преклоніння перед життям”. Евтаназія. Клонування. Генна інженерія.

Методичні вказівки: у процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на поняття про соціальну гігієну. Н. А. Семашко, його погляди на здоров'я та внесок у розвиток соціальної гігієни і радянської охорони здоров'я. Ретельного аналізу та вивчення потребують перші інститути соціальної медицини в Західній Європі та США, причини, що зумовили їх створення і призначення. Особливу увагу приділити поняттю трансплантації, імплантації, етичній стороні трансплантології. Знати причини зниження травматизму, профілактики.

Контрольні питання та завдання

1. Схарактеризуйте погляди психіатра П. Б. Ганнушкін, на соціальну роль психіатрії.
2. Які перші інститути соціальної медицини в Західній Європі та США, причини, що зумовили їх створення і призначення?
3. У чому полягає поняття прогнозу здоров'я та факторам ризику здоров'я.
4. Нещасні випадки, травми й здоров'я. Виробничий і автодорожний травматизм. Соціальні наслідки травм. Частота дорожнього травматизму в Західній і Східній Європі.
5. Схарактеризуйте засоби зниження травматизму на дорогах. Економічним втратам від транспортного травматизму. Завдання ВООЗ щодо зниження травматизму, профілактики ДТП.

Творчі завдання

1. Проведіть спостереження за засобами зниження травматизму на дорогах, економічним втратам від транспортного травматизму.
2. Вставте пропущене слово та закінчить речення: «Евтаназія — практика _____ лікарем життя людини, яка страждає

невиліковним захворюванням, відчуває нестерпні страждання, на задоволення прохання хворого в безболісній або мінімально болісній формі з метою припинення страждань.

- а) припинення;
- б) подолання;
- в) попередження.

Література [1–6; 11; 17–21; 26–30]

Змістовий модуль II. Медико-соціальні проблеми порушення здоров'я.

Тема 4. Проблеми суспільного здоров'я в альтернативній медицині

Методичні вказівки: відповіді на поставлені питання передбачають знання студентами основних принципів китайської медицини, єдності людини й природи в китайській медицині, процес підтримки здоров'я, принципів лікування в китайській медицині. Ідеї академіка Д. І. Вернадського про взаємозв'язок людини з природою та ідеї китайської медицини про мікрокосм; місце Айюрведи в індійській медицині та поняття про здоров'я та хворобу в Айюрведі, проблеми харчування й медитації в Айюрведі тощо. Особливу увагу звернути на формування принципів здоров'я під впливом віри: єдність виду; єдність мети; відповідальність за рід і повагу до праці предків; відновлення людини; совість. На самостійне опрацювання виносяться медико-соціальні аспекти здоров'я в соціальних концепціях християнських конфесій.

Контрольні питання та завдання

1. Схарактеризуйте холістичну медицину як відомого напрямку у нетрадиційній медицині.
2. Схарактеризуйте лікування захворювань за допомогою гомеопатичних препаратів.
3. Визначте, як називається нетрадиційна медицина, яка лікує за допомогою спеціальних голок, що ставляться в певні так звані точки, надає лікувальну дію на людський організм.

Творчі завдання

1. Визначте, який лікувальний засіб впливає на стопу в місцях нервових закінчень, пов'язаних з хворими органами.
  2. Вставте пропущене слово та закінчить речення: «Альтернативна медицина — будь-яка медична практика з широкого спектра _____, продукти і методи лікування, які не задовольняють критеріям доказової медицини і, як правило, не включаються до навчальних курсів, створених медичними навчальними закладами.
- а) медичних практик;
  - б) психологічних практик;
  - в) діагностичних процедур.

Література [1–3; 5–8; 13–15; 20; 25; 28; 30]

Тема 5. Психічне та психосоматичне здоров'я населення

Методичні вказівки: у процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на частоту психічних проблем у суспільстві, фізичне й психічне здоров'я, депресії, самогубства, охоронооздоровчі і соціальні проблеми психічного здоров'я, механізми формування стресу, роль стресу у формуванні факторів ризику, освітні кампанії у Швеції, що сприяли зниженню рівня самогубств. На самостійне опрацювання виносяться питання про принципи підвищення індивідуальної стійкості до соціальних факторів середовища — гіподинамії, психологічного стресу та ін.

Контрольні питання та завдання

1. Схарактеризуйте гострі респіраторні інфекції верхніх дихальних шляхів; ГРЗ, спричинені звичайною умовно-патогенною коковою мікрофлорою (стрептококами, золотистим стафілококом, гемолітичною паличкою). ГРЗ, спричинені «нетиповими» збудниками (легіонелами, мікоплазмами та хламідіями); ознаки, характерні для ГРЗ, спричинених «нетиповими» збудниками (легіонелами, мікоплазмами та хламідіями).
2. Схарактеризуйте противірусні засоби опосередкованої дії — стимулятори інтерфероноутворення та імуномодулятори.
3. У чому полягає соціальний захист, спрямований на зміцнення здоров'я (Досвід Японії).

Творчі завдання

1. Визначте психофізіологічні механізми адаптації організму до змін навколишнього середовища.
2. Яку б освітню кампанію у Швеції, що сприяли зниженню рівня самогубства, вважаєте доцільною?

Література [1–3; 5–8; 13–15; 20; 25; 28–30]

Тема 6. Проблеми залежностей в сучасному суспільстві

Методичні вказівки: під час виконання завдань студентам необхідно звернути увагу на соціальні наслідки тютюнової, алкогольної та наркотичної залежностей. Статистичні дані, що відбивають медико-соціальні наслідки зазначених залежностей в Україні та Європі. Соціально психологічні принципи підвищення мотивації до зменшення вживання тютюну, алкоголю, наркотиків. У процесі вивчення рекомендованої літератури важливо проаналізувати механізми впливу алкоголю на людину й людство. Особливу увагу звернути на вимоги до складання програми “Молодь за тверезі перспективи”.

Контрольні питання та завдання

1. Схарактеризуйте поняття – лудоманія, ігроманія, гра, залежність, наркоманія, алкоголізм, шизофренія, депресія чи алкоголізм.
2. Проаналізуйте психосоматичні захворювання та їх поширеність у сучасному світі.

3. Які види діагностики психосоматичних захворювань ви знаєте?

Творчі завдання

1. Розробіть діагностичний комплекс вимірювання психологічних особливостей осіб із психосоматичними розладами.
2. Підготуйте план корекційних заходів оптимізації емоційної сфери хворих на психосоматичні розлади.

Література [1; 4; 8; 12; 17; 19; 22; 23; 30]

Змістовий модуль III. Соціальні детермінанти здоров'я

Тема 7. Професія, праця та здоров'я

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на працю – джерело добробуту, здоров'я й щастя; працездатність – загальна, професійна, обмежена; професійні захворювання (класифікація); принципи соціального захисту при професійних захворюваннях. У процесі вивчення рекомендованої літератури важливо проаналізувати здоров'я на виробництві; підвищення мотивації до здорового способу життя (ЗСЖ); здоров'я молоді та здоров'я літніх людей у політиці ВООЗ; основні показники здоров'я дітей і молоді; здоровий спосіб життя в місті та селі; роль ЗМІ у формуванні ЗСЖ.

Контрольні питання та завдання

1. Дайте визначення поняття «адаптаційний синдром».
2. Які професійні захворювання ви знаєте?
3. Як ви розумієте поняття «ергономіка».
4. У чому проявляється здоров'я в онто- і філогенезі?
5. Схарактеризуйте принципи соціального захисту при професійних захворюваннях.
6. У чому полягає фінансування оздоровчих програм?

Творчі завдання

1. Проаналізуйте місце фахівця із соціальної роботи у плануванні та реалізації програм захисту здоров'я трудового колективу.
2. Визначте: принципи соціального захисту при професійних захворюваннях; список професій № 1 і № 2; підвищення мотивації до ЗСЖ; здоров'я молоді та здоров'я літніх людей у політиці ВООЗ.

Література [3–6; 8; 11; 13; 18; 19; 23–25; 30]

Тема 8. Родина, її роль у вирішенні медико-соціальних проблем здоров'я

Методичні вказівки: у процесі самостійного вирішення завдань з даної теми, студентам необхідно звернути увагу на родину як соціальна структура, традиції родини й передача дітям досвіду здорового способу життя (без куріння й алкоголю), взаємозв'язок поколінь, пам'ять предків і здоров'я. На

самостійне опрацювання виносяться питання про спадкові хвороби й роль родини в їх запобіганні й пом'якшенні наслідків, поняття про родовід як ступінь формування уявлень про перспективи розвитку особистості й соціальної захищеності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «охорони здоров'я матері та дитини».
2. Які показники родини, її роль у вирішенні медико-соціальних проблем здоров'я?
3. Як ви розумієте поняття «біосоціальні засади охорони здоров'я населення України».
4. Схарактеризуйте профілактику щодо запобігання захворюванням в Україні.

Творчі завдання

1. Проаналізуйте медико-соціальні проблеми формування, підтримки і покращення здоров'я населення України.
2. Визначте заходи щодо запобігання інвалідності та збереження трудових ресурсів.

Література [3–6; 8; 11; 13; 18; 19; 23–30]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова Г. С.* Психология в медицине: учеб. пособие / Г. С. Абрамова, Ю. А. Юдчиц. – М.: ЛПА “Кафедра М”, 1998. – 272 с.
2. *Вайзман Н. П.* Реабилитационная педагогика / Н. П. Вайзаман. – М.: Аграф, 2006. – 160 с.
3. *Вороненко Ю. В.* Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / Ю. В. Вороненко, Л. О. Прус, А. П. Чуйко. – К.: Здоров'я, 2002. – 358 с.
4. *Гладун З. С.* Державне управління в галузі охорони здоров'я / З. С. Гладун. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2006. – 312 с.
5. *Журавлева И. В.* Здоровье подростков: Социологический анализ / И. В. Журавлева. – М.: Ин-т социологии РАН, 2002. – 240 с.
6. *Зборовский Э. И., Гракович А. А.* и др. Возможности оценки и снижения риска неинфекционных заболеваний / Э. И. Зборовский, А. А. Гракович. – Минск, 2010. – 171 с.
7. *Здоровье, развитие, личность* / под ред. Г. Н. Сердюковской, Д. Н. Крилова, У. Кляйнпетер. – М.: Медицина, 2010. – 336 с.
8. *Ивашкевич Г. А.* Преступление без наказания: Проблемы пересадки органов и тканей / Г. А. Ивашкевич. – Львов: Край, 2005. – 106 с.
9. *Клинические основы дошкольной коррекционной педагогики и специальной психологии: сб. программ нормат. курсов для вузов* / под ред. В. И. Селиверстова. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 176 с.

10. Колбанов В. В. Валеология: основные понятия, термины и определения / В. В. Колбанов. – СПб.: ДЕАН, 2001. – 256 с.
11. Куинджи Н. Н. Валеология: пути формирования здоровья школьников: метод. пособие / Н. Н. Куинджи. – М.: Аспект-Пресс, 2011. – 139 с.
12. Кургузов В. Т. Социально медицинские аспекты работы с населением групп риска / В. Т. Кургузов. – М.: Хризостом, 2010. – 152 с.
13. Куценко Г. И., Новиков Ю. В. Книга о здоровом образе жизни / Г. И. Куценко, Ю. В. Новиков. – М., 1997.
14. Тюлефорс И. Психосоциальная помощь населению / И. Телюфорс. – М., 1995.
15. Лисицын Ю. П. Здоровье населения и современные теории медицины / Ю. П. Лисицын. – М., 1999.
16. Лопухин Ю. М. О науке, творчестве и здоровье / Ю. М. Лопухин. – М., 2001.
17. Маликов Н. В. Адаптация: проблемы, гипотезы, эксперименты: монография / Н. В. Маликов. – Запорожье, 2001. – 359 с.
18. Марков В. В. Основы здорового образа жизни и профилактика болезней: учеб. пособие для студ. вузов / В. В. Марков. – М.: Академия, 2001. – 320 с.
19. Мартыненко А. В. Медико-социальная работа / А. В. Мартыненко. – М.: Наука, 2006. – 240 с.
20. Методика оцінки якості життя Всесвітньої організації охорони здоров'я: українська версія / за ред. С. В. Пхіденко. – Дніпропетровськ, 2001. – 599 с.
21. Наше здоров'я: Возрождение первичной медико-санитарной помощи. – 2009. – Вып. № 1. – 31 с.
22. Никифоров Г. С. Психология здоров'я: учеб. пособие / Г. С. Никифоров. – СПб.: Речь, 2002. – 256 с.
23. Основы социально-медицинской работы: учеб. пособие. – М.: ГАСБУ, 2008. – 256 с.
24. Панкратов В. Н. Саморегуляция психического здоровья: практ. руководство / В. Н. Панкратов. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2001.
25. Програмні тестові питання з соціальної медицини та організації охорони здоров'я / за ред. Ю. В. Вороненка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2010. – 316 с.
26. Савчак В. Хвороби шкіри. Хвороби, що передаються статевим шляхом: підручник / В. Савчак, С. Галникіна. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2011. – 508 с.
27. Социально-психологические и медицинские аспекты жестокости // Информ. науч. журн. / под ред. И. Фоминой. – 2011. – № 1. – 123 с.
28. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / за заг. ред. Ю. В. Вороненька, В. Ф. Москаленка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2009. – 680 с.

29. *Соціальна медицина та організація охорони здоров'я: підручник / за ред. Ю. В. Вороненька.* – Тернопіль: Укрмедкнига, 2012. – 332 с.
30. *Ткачук В. Г. Медико социальные основы здоровья: конспект лекцій / В. Г. Ткачук.* – К.: МАУП, 2009. – 72 с.
31. *Черносвитов Е. В. Прикладные методы социальной медицины / Е. В. Черносвитов.* – Учеб. пособие для студ. вузов. – М.: ВЛАДОС ПРЕСС, 2012. – 256 с.